

Laboratórne cvičenie č.1

Určenie zotrvačnej hmotnosti telesa mechanickým oscilátorom

Dátum: 30.9.2020

Teoretický úvod:

Hmotnosť telesa určujeme najčastejšie vážením. Využívame teda statické účinky sily. Zákonitosti kmitavého pohybu umožňujú zistiť hmotnosť telesa na základe dynamických účinkov sily sledovaním pohybu telesa. Keď teleso s hmotnosťou m zavesíme na pružinu s tuhosťou k , vznikne mechanický oscilátor s periódou vlastného kmitania:

$$k = \frac{F}{\Delta l}$$

k - tuhosť pružiny,

F - sila pôsobiaca na pružinu (v tomto prípade ide o veľkosť tiaže G závažia, $F = G = m \cdot g = m \cdot 9,81 \frac{N}{kg}$)

Δl - predĺženie pružiny pôsobením sily F

Naopak meraním periódy môžeme určiť hmotnosť telesa:

$$m = \frac{T^2 k}{4\pi^2}$$

m - zotrvačná hmotnosť telesa

T - perióda

k - tuhosť pružiny

Úloha:

- Určte tuhosť danej pružiny meraním jej predĺženia vzhľadom na hmotnosti závaží.
- Určte zotrvačnú hmotnosť telesa meraním periódy mechanického oscilátora.

Pomôcky:

pružina, sada závaží s háčikom, dĺžkové meradlo, statív s držiakom pružiny a meradla, teleso s neznámou hmotnosťou, stopky

Postup k 1. časti:

1. Pružinu upevnite na držiak statívu a pozdĺž pružiny upevnite dĺžkové meradlo.
2. Na pružinu zaveste prvé závažie (napr. s hmotnosťou 50g) a pomocou meradla určte začiatočnú polohu závažia.
3. Na pružinu vešajte postupne ďalšie závažia a zistite Δl pre každé závažie (10 závaží).
4. Vypočítajte veľkosť tiaže G závažia, ktorá spôsobila predĺženie pružiny Δl a určte tuhosť pružiny.

Laboratórne cvičenie č.1

Tabuľka k 1. časti:

Číslo merania	m [kg]	Δl [m]	$k[\frac{N}{m}]$	$\Delta k[\frac{N}{m}]$
1.	0,030	0,025	11,772	0,491
2.	0,035	0,030	11,445	0,164
3.	0,040	0,035	11,211	-0,070
4.	0,045	0,040	11,036	-0,245
5.	0,050	0,045	10,900	-0,381
6.	0,055	0,049	11,011	-0,270
7.	0,060	0,053	11,106	-0,175
8.	0,065	0,056	11,387	0,106
9.	0,070	0,060	11,445	0,164
10.	0,075	0,064	11,496	0,215
Priemer			11,281	0,228

Odchýlka:

$$\delta k = \frac{\Delta k}{k} = \frac{0,228 \text{ N.m}^{-1}}{11,281 \text{ N.m}^{-1}} = 0,020211$$

$$\delta k = 2,020 \%$$

Postup k 2. časti:

1. Na pružinu zaveste teleso s neznámou hmotnosťou a miernym potiahnutím pružinu rozkmitajte.
2. Stopkami zmerajte čas, za ktorý teleso vykoná 20 kmitov.
3. Meranie opakujte 10- krát.
4. Určte periódu kmitavého pohybu a podľa vzťahu $m = \frac{T^2 k}{4\pi^2}$ vypočítajte zotrvačnú hmotnosť telesa.

Tabuľka k 2. časti:

Číslo merania	20T [s]	T[s]	ΔT [s]
1.	6,58	0,329	-0,0058
2.	6,67	0,336	-0,0128
3.	6,42	0,321	0,0022
4.	6,94	0,347	-0,0238
5.	6,41	0,321	0,0022
6.	6,40	0,320	0,0032
7.	6,35	0,318	0,0052
8.	6,34	0,317	0,0062
9.	6,13	0,307	0,0162
10.	6,32	0,316	0,0072
Priemer		0,3232	0,00848

Laboratórne cvičenie č.1

Odchýlka:

$$\delta T = \frac{\Delta T}{T} = \frac{0,00848 \text{ s}}{0,3232 \text{ s}} = 0,0262$$

$$\delta T = 2,62 \%$$

Zotrvačná hmotnosť telesa:

$$m = \frac{T^2 k}{4\pi^2} = \frac{(0,3232 \text{ s})^2 11,281 \frac{\text{N}}{\text{m}}}{4\pi^2} = 0,029 \text{ kg}$$

$$m = 0,029 \text{ kg (my sme použili závažie s hmotnosťou 0,030 kg)}$$

Odchýlka pre hodnotu hmotnosti telesa m:

$$\Delta m = m - m_0 = 29 \text{ g} - 30 \text{ g} = 1 \text{ g}$$

$$\delta m = \frac{\Delta m}{m_0} = \frac{1 \text{ g}}{30 \text{ g}} = 0,0333$$

$$\delta m = 3,33\%$$

Záver: V Laboratórnom cvičení č.1 sme mali za úlohu zistiť zotrvačnú hmotnosť (m) telesa mechanického oscilátora.

Pri prvom meraní sme zisťovali tuhosť (k) pružiny s rôznymi hmotnosťami. Priemerná tuhosť pružiny je $k = 11,281 \frac{\text{N}}{\text{m}}$. Odchýlka merania bola $\delta k = 2,020 \%$.

Pri druhom meraní sme merali dobu 20 kmitov (20T). Priemerná doba kmitu bola $T = 0,3232 \text{ s}$. Odchýlka merania bola $\delta T = 2,62 \%$.

Zistili sme, že so závažím s hmotnosťou $m = 0,030 \text{ kg}$, nám vyšla zotrvačná hmotnosť $m = 0,029 \text{ kg}$. Teda odchýlka merania bola $\delta m = 3,33\%$.

Tieto odchýlky merania mohli byť spôsobené: nesprávnym odpočítavaním zo stupnice, pohyb závažia na pružine do strán, nerovnomernosťou pružiny (medzery medzi jednotlivými záhybmi), pomalá reakcia pri zastavení času pri dvadsiatom kmite...

Martin Baran, 3.B

Spolupracovali: Pavol Griger, Matej Čuchta, Sebastián Šuťák